

20 kr. Naročnina naj se pošilja: „An die Administration der „Srpska Zora“ III., Pragerstrasse Nr. 13 in Wien.

Izhajala bode „Srpska Zora“ prvega dne vsacega meseca na treh celih polah in prinašala vselej do sedem slik. Siromašnim šolskim bukvarnicam, ako prosijo za-nj, pošilja se list zastoj. — Gosp. naročniki, ki plačajo naročnino za celo leto naprej, dobodo za premijo prekrasno sliko mladega umetnika Jurija Krstića.

Politične stvari.

Kam merijo nove šolske postave?

Nam to že dolgo ni nobena skrivnost, al žalibog, da je še mnogo tacihi mož, tudi v viših duhovskih krogih, ki tega ne vedó ali pa če tudi vedó, nočejo kazati, da vedó, zaljubljeni v oni glasoviti „modus vivendi“, ki se po naše dobro imenuje „šviga švaga čez dva praga“.

Slavnoznani Tirolski poslanec profesor Greuter je cilj in konec novih šolskih postav, ki so iz Pruskega priromale k nam, z malo besedami tako jasno odkril v izvrstnem svojem spisu, ki je v številki 357 „Vaterland-a“ natisnjen*), da, kdor ni popolnoma gluhi in slepi, mora spoznati, kam merijo nove postave za ljudske šole. In kar je zlatega denarja vredno v Greuterjevem govoru, je posebno to, da cilja in konca teh novih postav ne vinta iz svoje glave, kateri bi se „ultramontanizem“ podtikati utegnili, ampak da ta cilj in konec kaže po lastnih besedah tistega časnika, ki je znan kot glasilo ministersko — „Neue fr. Presse“, ki tedaj je avtentično tolmačenje novih postav. Čujte, kaj prof. Greuter pravi:

„Mi v Tirolih imamo zdaj črno na belem, da je „Neue fr. Presse“ pravo zadela, ko je že 3. novembra 1874 izpovedala se od besede do besede tako-le: „Ne sodnije nemške, nemški modrijani bodo odločili v premagani Rima. Kmalo kmalo bo papeštvo politično osamljeno. Prizadevanje Nemčije mora odslej meriti na to, da se (rimski) kurija duševno zapre. Kako bi se to naredilo? V šoli! — Ne državni pravdnik, pač pa razsvitljenje duha in poduk bosta učinila, da bo papež postal nenevaren puščavnik, katerega bodo, kakor zdaj diplomati, tudi duše popustile.“ — Odpad od cerkve — to je tedaj tisti cilj, katerega nameravajo doseči po šoli. Zato je jasno, da morajo vzeti ves vpliv do šole ravno onim, ki imajo po prisegi in dolžnosti skrbeti, da sv. očeta duše ne zapusté, zato je jasno, da se ravno oni list tako navduša za „svobodno šolo“ v Tirolih, kakor noben drugi, ker le pre-dobro vé, zakaj? Mi pa se ne le zanašamo na pravico svojo, imamo tudi trdno zaupanje v svojem srcu, da bo ta pravica slednjič zmagala. Ministerstva in sistemi se preminjajo, narod v Tirolih pa bo ostal, kakor je, narod, ki se v dôbi najgršega materijalizma še kot narod navdušuje za duševno idejo, ki se zato tim trdneje poprime cerkvenega glavarja, čim bolj ga vsi velikaši tega sveta zapuščajo; reven je gledé posvetne moči, a vsak dan postaja bogateji po ljubezni in zvestobi onih, ki v njem časté Kristovega namestnika. Tirolska duhovščina zdaj vé, kaj bi radi dognali z novo

šolo, in to spoznanje je odločilno za prihodnost našo. Vsem vladam pa veljá resnični izrek: Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem! Danes meni — jutri tebi!“

Karor se kaže, je to pro-pollator u. x. i. n. masanja do vrenjskega duhovstva po 1876. Modri pa že pa karav hore — pasiven so vole ne bode nobeden blagonislic razum čega je strast

Bosniški renegati.

Slavni dr. Kapper, ki je o jugoslovanstvu mnogo izvrstnih spisov na svitlo dal, je v časniku „Slavische Blätter“, ki jih je leta 1865 Abel Lukšić na Dunaji izdajal v zanimivem članku „Slavisch-kulturhistorische Betrachtungen“ popisaval: „die Dinnarischen Alpen und ihre Anlande“, in tukaj govoril o Hercegovini in o Bosni.

Ta članek med drugim kaže, da renegat, to je odpadnik od naroda svojega in njegove vere, je po vsem svetu hudič, in tak je tudi poturčeni Bosnjak. Dr. Kapper o Bosnjakih, to je tacihi, ki so kristijansko vero zatajili in Mohamedanci postali, piše v omenjenem članku tako-le: „Še le potem, ko se je fanatizem Bosniških odpadnikov pred 20 leti užgal do revolucije zoper Turškega sultana, je Turška vlada za potrebno spoznala Hercegovino in Bosno združiti pod eno glavarstvo.“

Tu je Turek najhujšo rano vsekati Srbskemu slovanstvu, ker je od nekdanj enotni narod v dva tabora razdružil, ki se nikdar več sprijaznila ne bota. Bosnjaki, ki so se poturčili, dobili so celo deželo kot gospodarji v lastnino, oni pa, ki so kristijani ostali, postali so jim podložni s tlako in desetino; uni imajo vse častne in mastne službe, ti pa še domovine nimajo; uni vlada v vsem in deli pravice kakor mu drago, tega pa tlači samovolja unega. Nasledek teh nenaravnih razmer je pa ta, da nasprotno sovraštvo razjeda vse vrste ljudstva. Poturčeni Bosnjak, čeravno po svojem jeziku, po svojem imenu in po svojih zgodovinskih spominih Slovan, nikogar na svetu huje ne sovraži, kakor kristijanskega brata svojega rodu, — kristijanskega Bosnjaka (rajo), čeravno se je v svojih običajih že zeló turštva navzel, ne boli nasproti nič družega tako hudo, kakor to, da ga tlači jarem slovanskega njegovega brata, zato ni nikdo zmirom tako pripravljen za punt zoper odpadnike svojega naroda kakor on. Ker poturčeni Bosnjak stoji in pade s Štambulom (turštvom), zato se lahko razumeva in to tudi mnoge skušnje potrjujejo, da v Bosni kristijani nimajo hujih sovražnikov, kakor so Bosniški odpadniki, — kristijani pa hrepenijo po rešitvi iz Turškega jarma in tužnega srca gledajo v Srbijo, Črnogoro in Hrvaško, kakor se jim od tū ali tam včasih kaka lučica upanja prikaže, ki pa se je dosihmal zmirom kot goljufiva veša skazala.“

Ker je v resnici še danes to vse tako, kakor je dr. Kapper leta 1865 pisal, je jasno kot beli dan, da vse reforme, ki jih zdaj zopet Turška vlada obeta za pomirjenje vstaje v Hercegovini in Bosni, niso piškavega oreha vredne, in da tako ali tako mora propasti Turško gospodstvo na Balkanu, kajti če se kristijanom ne zboljša stan v Hercegovini in Bosni, se bode punt ponavljal vsak čas, — če pa bi Turška vlada hotela res kristijanom v teh deželah zboljšati njihov stan, vzdignejo se poturčeni Bosnjaki zoper vlado, ker jih ni volja od svoje mogočnosti in sebičnosti odstopiti in ne za las poboljška dati kristijanom.

Mnogovrstne novice.

* Vino se od novega leta počenši v javni kupčiji prodaja po hektolitrih, ki držijo 10 bokalov ali pintov manj kakor 2 vedri. — Tako ukazuje minister kupčijstva.

*) Kar poslanec Greuter v „Vaterl.“ piše, to je nameraval govoriti v državnem zboru, al zavoljo bolehnosti ni mogel priti k seji. Besede te so namenjene Stremajerju, ki je hotel, da se v Tirolih vzame duhovščini ves vpliv do šole.

* V Galiciji so zaradi živinske klaje v grozni stiski; kmetje so že več tisoč konj pobili ali pa jih zapodili iz hlevov, ker nimajo klaje za-nje; konj po 1 gold. je dobiti, kolikor jih kdo hoče.

* Zoper glasovitega Štajerskega goljufa Brandstetterja je preiskava dognana. Po „Tagespošti“ je ustavoverni mož za 123.000 gold. naredil goljufnih menjic (wechselnov).

* Matici Srbski je Ogersko ministerstvo zapovedalo, da se mahoma mora iz Novega Sada preseliti v Pešt, sicer se uprava njenega premoženja izroči Srbski občini v Peštu. — Tako Magjar spoštuje narodno pravo Slovanov!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnikarja.

Spisuje Jakob Aléšovec.

V.

Mati ga izdá.

(Dalje.)

„Vdova je bila bogata. Vam je znano, koliko je imela ali utegnila imeti?“

„Po mojem prepričanju in po tem, kakor je z denarjem kupčevala, bi jo bil sodil na 40.000 do 60.000 gold.; mogoče pa, da je premogla še več.“

„Kje je imela ta denar naložen? V obligacijah ali v dolžnih pismih?“

„Obligacij mislim, da ni imela, ker so ji nesle premalo obresti. Veliko pa je imela pri ljudeh, vse drugo pa najbrže shranjeno na kakem varnem kraju, ker ni nikomur zaupala.“

„Tedaj ne veste, kje bi bila hranila večje zneske?“

„Tega ne vem, ker v tem obziru meni ni nič več zaupala, ko drugim.“

„Pri preiskavi hiše smo našli v njeni postelji železno škrinjico z razbitim pokrovom, a bila je čisto prazna. Ali je morda tu hranila svoj denar?“

„Mogoče! Podobno bi ji bilo to.“

„Kako bi si vi razložili to, da nismo našli v hiši nikakega denarja, pa tudi ne menjic, ne dolžnih pisem, ne zapisnika dolžnikov?“

„Hm! Da denarja ni bilo najti, to ni čudno, ga je pač hudodelnik vsega pobral. Toda čemu bi mu bile menjice, dolžna pisma in zapisnik dolžnikov, tega ne razumem. K večjemu napoti pri begu.“

„Vam se nič ne dozdeva, kdo bi bil ropar in morilec?“

„Kako li? Sovražnikov je pač imela dosti, a kdo bo vse poznal in kateri bi se mogel zmožen zdeti tega strašnega djanja! Ravno tako je lahko dolžiti vse mesto, kakor kakega posameznega človeka, dokler se pravi ne najde.“

Po nekaterih manj važnih vprašanjih poslovim odvetnika. Na-me je napravil ta človek neprijeten vtis ne le zavoljo svoje unanije podobe, kazajoče trdo srce, ampak še bolj zaradi umazanega opravila z umorjeno oderuhinjo. Koliko solz, koliko kletev odrtih revežev je imel ta mož na vesti!

Za njim vstopi edina prijateljica ranjce vdove, katero sem bil tudi k sebi povabil, ženska neprijetne podobe, da malo takih. Imenovala se je vdovo Dolarjevo. Če je res, da v grdem telesu prebiva hudoben duh, je morala ta ženska biti prav peklenške hudobnosti. Od

nje sem malo zvedel, kar bi mi bilo služilo pri preiskavi, le temu je oporekala, da bi bila umorjena vdova bogata. Po njenih mislih se je z razposojevanjem denarja le pečala, ker od pičle penzije ni mogla živeti. Tako si je „kak krajcarček“ pridobila.

Meni ta izpovedba starke ni bila všeč. Čemu je ona edina tajila to, kar je bilo sploh znano? To ji tudi očitam in pristavim, da je njen doktor ravnokar pritrdil, da je bila zelo bogata. Kako bi to edino nji, ki je bila bolj znana z umorjeno, ko vsak drugi, ne bilo znano!

„Ej, kaj ljudje vedó“, se odreže starka z neprijetnim glasom, „kaj vé doktor! Vsi so enaki. Če vidijo pri komu le krajcar, brž zaženo hrup, da ima tisuče. Haha! Kje li bi bila vzela, prosim vas, bogastvo pri teh malih obrestih!“

Jaz odpravim zoperno starko in jamem vse, kar sem zvedel, sestavljati si v duhu, da bi si po tem napravil načrt za preiskavo. Toliko je jasno, da je hudodelnik prebrisana glava in da si je načrt napada na drobno premislil, toraj to hudodelstvo ni bilo njegovo prvo. Storjeno je bilo z nenavadno predrznostjo pri belem dnevu, toraj je moral hudodelnik poznati vse okoliščine, vse prostore hiše, vse navade vdove; znano mu je moralo biti to, kar razen deklet nobenemu človeku, namreč, kje ima vdova denar spravljeno. Ko bi tega ne bil vedel, bi bil potreboval več časa za dovršenje hudodelstva ali pa ne bi bil vsega pobral. Ali pri vsem tem, kako je prišel v hišo ali marveč, kako pobegnil z nje, da ga ni nihče zapazil? Vrata ima hiša le ena in sicer na cesti, kjer pa so bila očitna več ko dvajsetim ljudem, ki so vsi enoglasno trdili, da se od desetih do dvanajstih niso odprla. Okna, kar jih je bilo na druge strani, so bila z železjem zavarovana, pri natančni preiskavi hiše znotraj in zunaj smo našli vse v navadnem nepoškodovanem stanu. Toraj hudodelnika po storjenem hudodelstvu ni bilo mogoče drugače uiti, ko skozi dimnik, ali tu bi ga bilo videlo tudi več sosedov, ker sta dimnik in streha jako visoka. Videl ga pa ni nobeden, dasiravno so na sosednem dvorišču tesarji delali. Sploh ni zapustil za sabo ne najmanjšega sledu.

Pa tudi na drugem potu je bila preiskava težavna. V mestu ni zmanjkalo zadnja dneva nikogar, tudi ni bilo nobenega, na katerega bi bil mogel leteti količkaj opravičen sum. Toraj sem se najbolj zanašal na ranjeno deklo, ki pa je v bolnišnici ležala še vedno v nezavednosti; dokler od nje nič ni zvedeti, bo težavno kaj izdatnega lotiti se, da bi zasledil hudodelnika, če mi sreča sama na pomoč ne pride. Zdaj pa nimam še nobene podlage, ne vem kje lotiti se preiskave.

Umor stare oderuhinje, to se lahko misli, je napravil po mestu velik hrup. Obžaloval je ni menda nihče, pač pa nasprotno. „Kaj ji pomaga zdaj, da je ljudi tako neusmiljeno drla!“ To je bil skoro splošen glas, le deklo so milovali. Ko se je pa zvedelo, da je morilec vničil ali sabo vzel vse menjice, dolžna pisma in zapisnik dolžnikov, so bili občutki še bolj različni. Tisti, ki so ječali v pestéh pijavke, so si veselji mēli roke in molčali, drugi pa so celo rekli, da je morilec dobrotnik, ki je rešil več ko sto ljudi iz stisek, ker je vničil vse dokaze dolga. Da pri takih okoliščinah na pomoč prebivalcev pri iskanju hudodelnika ni bilo dosti zanašati se, to bo vsakemu jasno. Tem teža toraj moja naloga.

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

V Gorici 2. jan. — Najvažniši dogodek preteklih dni je koncert v gledališču 30. u. m. To je drugi